

Вікторія Кондрашова
Наук. керівник – д. філол. н., проф. Павликівська Н. М.

**АНТРОПОНІМІКОН АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ ЗУА
ФАКУЛЬТЕТУ ФІЛОЛОГІЇ Й ЖУРНАЛІСТИКИ ІМЕНІ
МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА
КОЦЮБІНСЬКОГО:
СЕМАНТИКО-МОТИВАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ**

Стаття присвячена дослідженню антропонімії імен академічної групи ЗУА. У статті розкрито зміст поняття „антропонімія”, з’ясоване її місце в мовознавстві, а також досліджено семантико-мотиваційні особливості жіночих іменах академічної групи ЗУА факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського.

У науковій розвідці ми дослідили антропонімію жіночих імен академічної групи З УА, які ще не були предметом окремого дослідження, тому ця проблема є актуальною.

На сьогодні власні особові назви активно та різноаспектно студіюються вітчизняними та зарубіжними вченими. Об’єктом аналізу вони стали в дослідженнях Л.О. Белея про українські традиції називання та художню антропоніміку; Р.Й. Керсти, про українську антропоніміку XVI століття, Л.Р. Осташ, про слов’янські автохтонні власні особові імена; М.Л. Худаша, присвяченого еволюції особових імен як основи до формування прізвищ; С.М. Медвідь, яка дослідила історію слов’янського іменослову, а також вплив традицій, релігій, модних тенденцій. Не завжди дітей називають традиційними іменами, які зафіксовані у словниках, і не завжди мотиви вибору імен є зрозумілими. Саме тому предметом сучасних досліджень і постають такі важливі питання, як мотиви вибору імен, їх походження, природа, життя в суспільстві, склад іменника, чинники, що впливають на зміни іменного репертуару, ступінь популярності тих чи тих імен.

Особові назви завжди були в колі інтересів людини, оскільки тісно пов’язані з національним менталітетом, культурою, традиціями народу. Це своєрідні символічні коди, що дають ключ

до пізнання нації, її характеру, світоглядних принципів, історії розвитку. Питанням їх виникнення і побутування цікавилися культурологи, етнографи, географи, психологи, соціологи, літературознавці та лінгвісти [Соприкіна 2018: 33].

Українська антропонімія (передусім прізвища та прізвиська) стала об'єктом наукових зацікавлень в другій половині минулого століття. Як і в інших слов'янських народів, першими проявили інтерес до дослідження українських особових назв етнографи та історики і тільки в післяреволюційний час звернулися до їх дослідження й мовознавці. Проте справжнє поживлення у дослідженні української антропонімії, уже на сучасних наукових і методологічних основах, спостерігається лише тепер, починаючи з минулого десятиріччя. За цей період українській антропонімії (сучасній та історичній) присвячено цілу низку праць, у тому числі монографій, написаних переважно в плані докторських і кандидатських дисертацій [Худаш 1977: 4].

Українська антропонімія, як сучасна, так й історична, досліджується виключно в синхронному плані. Дослідники української історичної антропонімії обмежуються, звичайно, антропоніміїм матеріалом писемних пам'яток того чи того мінімального історичного періоду, нерідко звужуючи предмет дослідження лише до якогось одного питання (переважно словотвору). Таких наукових праць, присвячених українській історичній антропонімії, маємо небагато, до того ж серед них переважають тематично розрізнені невеличкі статті [Худаш 1977: 5].

При народженні дитини в батьків часто виникає проблема її найменування. Це дуже відповідальна справа, адже вони усвідомлюють, що ім'я – «не спадкове і не родове найменування, а індивідуальна назва, яка надається...при народженні» [Чучка 2011: 73] і супроводжуватиме їхню дитину протягом усього життя. Це своєрідний «дарунок, що засвідчує духовне багатство батьків» [Белей 1993: 5].

Зробити правильний вибір допоможе «повага до тисячолітніх українських традицій» [Белей 1993: 5] або ж звернення до словників Л.Г. Скрипник і Н.П. Дзятківської «Власні імена людей», І.І. Трійняка «Словник українських імен», Л.О. Белей «Ім'я дитини в

українській родині», П.П. Чучки «Слов'янські особові імена українців».

Імена є невід'ємною складовою культури, побуту, традицій народу. Вони містять інформацію про національність людини, етнічне середовище, в якому вона перебуває. Тому надання імені новонародженому залежить від мовних, соціальних, психологічних чинників. На сьогоднішній день проблема мотиву вибору імен є цікавою і актуальною. Її вивчення допоможе виявити різноманітні екстралінгвальні фактори, від яких залежить склад іменника, і зміни в ньому. Дослідників цікавить, «чому саме цим, а не іншим іменем названо дану особу, чим керувався найменувач при виборі імені для неї» [Чучка 2011: 73]. Мотиви найменування людей різні. Вони найчастіше пов'язані з естетичними, релігійними, політичними уподобаннями. У цих мотивах захований спосіб мислення народу, його психологія, різні вірування, погляди на світ, на життя і на смерть [Чучка 2011: 73]. Сьогодні вибір імені новонародженого повністю залежить від волі батьків. Вони можуть керуватися такими мотивами, як релігійність (називати дитину на честь святого, в день якого вона народилась), дотримуватися родинних традицій (називати на честь діда чи батька, бабусі чи матері) або ж наслідувати модні тенденції. Визначимо основні чинники, що впливають на вибір жіночих імен. Л.О. Белей вважає, що найпоширенішими нині є «такі мотиви надання імен: християнські, родинні, національні, а також через бажання дотримуватись модних тенденцій» [Белей 1993: 59]. Проаналізуємо всі чинники та визначимо, які ж з них є провідними. Цікавим і неоднозначним у виборі жіночих імен є релігійний фактор. Він полягає у тому, що дівчинці надають ім'я за церковним календарем на честь святої, день якої відзначається безпосередньо у день народження дитини або за кілька днів до чи після її народження. Тобто ім'я приносить «сама дитина... своїм народженням» [Чучка 2011: 75].

В академічній групі 3 УА представлені такі антропоніми: *Анастасія, Анна, Валентина, Валерія, Вікторія, Ганна, Даниїла, Діана, Іванна, Ілона, Крістіна, Марина, Марія, Оксана, Олександра, Олена, Ольга, Софія, Тетяна, Юлія, Яна.*

Простежимо мотивацію антропоніма *Марія* – жіноче ім'я давньоєврейського походження від імені *Miriam*. Його тлумачення досить неоднозначне. За деякими версіями, це «гірка, запечалена»,

«відкинута», «вперта» . Православна традиція перекладає ім'я як «пані».

Не менш популярним є **Тетяна** – давньогрецьке ім'я, яке означає «засновниця», «упорядниця». Ім'я утворюється від грецького слова «*tatto*», що означає «установлюю, призначаю» .

Український іменослов поповнюється подібними, так званими патронімічними, жіночими іменами, які легко утворюються від чоловічих: Дзвенислава, Радомира, Златослава, Володислава, Любомила, несучи на собі генетичний код. Історична практика творення жіночих імен від чоловічих дістала продуктивний розвиток сьогодні: *Іванна, Даниїла, Олександра, Анастасія, Яна, Валентина, Валерія* та ін. [Герасимчук 2016: 73].

Склад найуживаніших імен у кожному з десятиріч змінювався. З одного боку, це пояснюється такими екстралінгвальними чинниками, як специфіка історії і національний склад мешканців, з іншого боку, тут може йтися про зміну уподобань, тенденцію до оновлення іменного репертуару та моду. Дослідники української антропонімії уже відзначали, що, наприклад, нерідко батьки називали своїх дітей Крістінами, Філіппами з огляду на популярних російських співаків Крістину Орбакайте та Філіппа Кіркорова.

Поширеними є імена, які укорінилися в українській мові упродовж тисячоліть, наприклад: **Вікторія** (від лат. *Victoria* «перемога»), **Ганна** (від гебр. *Hannáh* «ласкава; милостива»), **Діана** (від лат. *Diana*, власної назви язичницької богині рослинності та полювання), **Ілона** (від угорськомовного відповідника імені *Гелена* — *Ilona*), **Марина** (від лат. *Marinus* «морська»), **Софія** (від д. гр. *Sofia* «мудрість») [Белей 1993: 89–114].

Отже, сучасний український іменослов складався упродовж багатьох століть шляхом суперечливих і неоднозначних процесів. Основу сучасної іменної системи української мови складає дохристиянський іменник, що передає глибоку змістову наповненість онімів, зокрема багатокомпонентних за своєю структурою, що почасти збереглися у новітньому словнику; особливий вплив на становлення мав християнський період. Імена церковного календаря пройшли семантико-граматичну адаптацію на україномовному ґрунті. Попри все в українському іменослові через смислову, лексичну, граматичну трансформацію запозичених антропонімів усталився більшою мірою своєрідний національно-

етнічний колорит. На сьогодні в українській антропонімічній системі, зокрема в питанні особових імен, складається ситуація мовно-культурної поліфонії: укорінилася більшість церковних імен, відновилися давньоруські, слов'янські імена, на їх основі творяться нові варіанти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белей Л. Ім'я для дитини в українській родині. Ужгород, 1993. 116 с.
2. Герасимчук В.А. Український іменослов: культурна поліфонія // *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*, 2016. Вип. 5. С. 70–74.
3. Огієнко І. Етимологічно-семантичний словник української мови. Вінніпег, 1979. 365 с.
4. Соприкіна В. Д. Історія і сучасний стан дослідження української антропонімії (стислий огляд). *Лінгвістичні дослідження*, 2018. Вип. 48. С. 30–41.
5. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. Київ, 1977. 236 с.
6. Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник. Ужгород, 2011. 432 с.
7. Шоля, І. Мотиви вибору особистих імен ужгородців у другій половині ХХ століття (жіночі імена). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2015. Вип. 2. С. 29–35.

Тетяна Марчук
Наук. керівник – д.філол.н., проф. Завальнюк І. Я.

СТИЛІСТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРОСТИХ ОДНОСКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ У МОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ПЕРІОДИКИ

У сучасній Україні чимало друкованих періодичних видань, проте особливе місце серед них посідає дитяча періодика, яка покликана формувати світогляд, урешті, відігравати важливу роль у